

Stockholm den 9 februari 2010

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

KLYS synpunkter på Kulturdepartementets promemoria Avveckling av inkomstgarantier för konstnärer

Presentation

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd – är en samarbetsorganisation för konstnärligt yrkesverksamma inom områdena ord, ton, bild, scen och media. KLYS har idag 18 medlemsorganisationer och företräder genom dessa cirka 30.000 kulturskapare såsom bildkonstnärer, musikskapare, författare, skådespelare, regissörer, musiker och journalister.

I KLYS verksamhetsområden ingår frågor som är gemensamma för olika konstnärsgrupper som t ex upphovsrätt, yttrandefrihet samt arbetsmarknads- och trygghetsfrågor, däribland konstnärers pensioner.

Inledning

I kulturpropositionen föreslog regeringen att de statliga inkomstgarantierna för konstnärer ska avvecklas, genom en successiv omvandling av de garantimedel som frigörs till tidsbegränsade långtidsstipendier. Inkomstgarantierna hade dock inte varit föremål för några ändringsförslag i kulturutredningen, varför regeringens förslag kom som en överraskning för många konstnärligt yrkesverksamma i KLYS medlemsorganisationer.

Den statliga inkomstgarantin är en viktig del av den svenska kulturpolitiken. Ett avskaffande av inkomstgarantierna innebär en ytterligare urholkning av trygghetssystemen för konstnärer, även om den - i dagsläget - endast omfattar ett litet fåtal konstnärer. Inkomstgarantin har en särskild betydelse utöver att den är en belöning; den ger en livslång grundtrygghet och därmed också oberoende för yrkesverksamma kulturskapare. Tryggheten ger konstnärer möjlighet att skapa och utöva sin konst på sina egna villkor, och kompenserar dem för det bristande pensionsskyddet i dagens pensionssystem. KLYS anser därför att inkomstgarantierna bör finnas kvar och istället utvecklas till att omfatta fler yrkesverksamma kulturskapare.

Konstnärernas pensioner

I utredningen Konstnärerna och trygghetssystemen SOU 2003:21 konstaterades att dagens pensionssystem missgynnar de flesta konstnärligt yrkesverksamma i förhållande till det tidigare ATP-systemet. Konstnärernas möjligheter att kompensera försämringen via tilläggs pension är dessutom begränsade. Om några år, när det gamla ATP-systemet är utfasat, kommer det därför att vara mycket få konstnärer som når upp till de pensionsnivåer som gäller flertalet övriga grupper på arbetsmarknaden.

Utredarens slutsats i SOU 2003:21 när det gäller konstnärernas pensioner var, åtminstone på kort sikt, att *utöka* antalet statliga inkomstgarantier, framför allt för de stora grupperna av egenföretagande konstnärer. På lång sikt menar dock utredaren att man måste skapa en mer generell och kanske rättvisare lösning för konstnärernas ålderspension.

Mot denna bakgrund anser KLYS att inkomstgarantierna bör finnas kvar och till att börja med byggas ut med ett större antal, men även fortsättningsvis ha som grundfunktion att ge en tydlig belöning i form av möjlighet till trygghet och oberoende för yrkesverksamma kulturskapare. På sikt måste dock pensionsfrågan för konstnärer snarare lösas genom generella insatser än genom stipendier och bidrag. Vi efterlyser därför en ordentlig satsning från regeringens sida när det gäller trygghetssystemen för konstnärer.

KLYS konstaterar att den nuvarande garantiordningen har inneburit tillämpningsproblem för Konstnärsnämnden och Sveriges Författarfond. Oss veterligen har det från Författarfonden bara förekommit synpunkter på enskildheter i förordningen, men inte på systemet som sådant. Vi skulle därför, istället för en avveckling av systemet, vilja föreslå att en översyn av instruktionen till garantiordningen görs i samband med att man utökar antalet inkomstgarantier, som kan leda till lämpliga förändringar och förenklingar i tillämpningen av systemet för Konstnärsnämnden och Författarfonden.

KLYS stödjer regeringens önskan om att öka långtidsstipendieringen, men anser att nya medel måste ställas till förfogande för en sådan ökning.

Promemorian förslag och skäl

Om en avveckling av inkomstgarantierna trots allt måste ske delar KLYS bedömningen i promemorian att de medel som frigörs omvandlas till pensionsgrundande långtidsstipendier, fem- och tioåriga

En avveckling av inkomstgarantierna *måste* dock åtföljas av en övergripande strategi från regeringens sida för en mer generell lösning av konstnärernas pensioner där berörda departement, såsom Socialdepartementet och Kulturdepartementet, samarbetar i frågan. Jfr ovan.

KLYS anser också att man behöver se över och uppdatera kriterierna för vilka som får ta del av de långtidsstipendier som ska ersätta inkomstgarantierna, eftersom kriterierna för urvalet till inkomstgarantierna legat fast sedan länge och verkligheten för många konstnärliga yrkesgrupper har förändrats drastiskt under de senaste decennierna.

Slutligen anser KLYS att en utvärdering av övergången mellan bidragsformerna redan efter tre år är för tidigt.

För KLYS

Ulrica Källén
Förbundssekreterare/jurist